

YHTEISKUNTAOPIN KOE 28.3.2019 HYVÄN VASTAUKSEN PIIRTEITÄ

Tutkintoaineen sensorikokous on hyväksynyt seuraavat hyvän vastauksen piirteet.

Yhteiskuntaopin kokeessa keskeisinä arvioinnin perusteina ovat opetussuunnitelmien mukaisten sisältöjen, ajattelutapojen ja taitojen hallinta sekä yhteiskuntaopin keskeisten käsitteiden asianmukainen ja täsmällinen käyttö. Arvioinnin kohteena on myös kokelaan kyky tulkita ja arvioida kriittisesti yhteiskunnallisia ilmiöitä kuvaavaa informaatiota, tehdä niistä itsenäisiä päätelmiä sekä vertailla yhteiskunnallisia ilmiöitä koskevia tulkintoja ja ottaa niihin perustellusti kantaa. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota myös esitystapaan, vastauksen tehtävänannon mukaisuuteen, rajaukseen ja argumentaation selkeyteen.

Vastauksista tulee käydä ilmi, että kokelas ymmärtää yhteiskunnan rakenteen ja toiminnan historiallisesti kerrostuneena ja muotoutuneena kokonaisuutena. Hän tuntee suomalaisen yhteiskunnan sosiaalisen, poliittisen, taloudellisen ja oikeudellisen rakenteen sekä näihin rakenteisiin liittyvät keskeiset teoriat ja käsitteet ja osaa liittää tarkasteltavat ilmiöt laajempiin yhteiskunnallisiin yhteyksiinsä. Myös suomalainen yhteiskunta osataan sijoittaa kansainväliseen ja globaaliin yhteyteensä, johon kuuluu osana jäsenyys Euroopan unionissa ja sen vaikutukset. Kokelas osaa operoida yhteiskuntaopin keskeisillä käsitteillä, jotka liittyvät valtaan, vaikuttamiseen, vastuuseen ja oikeudenmukaisuuteen, talouden toiminnan perusmekanismeihin sekä julkiseen vallankäyttöön ja oikeusjärjestelmän toimintaa ohjaaviin periaatteisiin.

Aineistotehtävissä kokelas osaa tulkita, hyödyntää ja arvioida erilaisia yhteiskuntaa ja talouden toimintaa koskevia aineistoja, kuten tekstejä, kuvia, videoita, karttoja, diagrammeja, kaavioita ja tilastoja, asianmukaisesti ja kriittisesti. Pohdintatehtävissä ja tiedollisia ristiriitoja sisältävissä tehtävissä hän osoittaa ymmärtävänsä yhteiskuntaa koskevaan tietoon sisältyvän teoreettisuuden ja tulkinnallisuuden sekä syy-yhteyksien monitahoisuuden ja kompleksisuuden. Hän osaa muodostaa itselleen perustellun näkemyksen ristiriitaisista ja arvosidonnaisista yhteiskunnallisista ja taloudellisista kysymyksistä. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota kokelaan valmiuteen rakentaa tiedoistaan jäsenyksiä kokonaisuuksia, kykyyn erottaa olennainen ja epäolennainen tieto toisistaan sekä taitoon hyödyntää vastauksessa ajankohtaista tietoa.

Alla oleva taulukko on tarkoitettu arvostelutyön avuksi, ja siinä otetaan esiin erityisesti myös vastausten taitotavoitteisiin liittyvät ulottuvuudet. Sarakkeissa esitetyt kuvaukset ovat esimerkinomaisia.

Tehtäväkohtaisissa hyvän vastauksen piirteissä arvostelukriteerit on annettu kaksiporaisesti eli hyvälle ja kiitettävälle vastauksille. **20 pisteen tehtävissä hyvästä vastauksesta saa 7–13 pistettä ja kiitettävästä 14–20 pistettä, 30 pisteen tehtävissä vastaavasti 11–20 ja 21–30 pistettä.**

	0	Tyydyttävä	Hyvä	Kiitettävä
<i>Tietojen oikeellisuus ja olennaisuus; käsitteellinen täsmällisyys</i>	Ei lainkaan tehtävässä edellytettyä tietoa. Tehtävä on ymmärretty virheellisesti.	Niukkasisältöinen tai sisältää paljolti epäolennaisuuksia. Käsitteiden hallinta kovin puutteellista. Vastaa vain osittain tehtävään.	Verraten täsmällistä ja tehtävään hyvin sopivaa tietoa. Käsitteiden hallinta hyvää.	Tietojen ja käsitteiden hallinta täsmällistä. Olennaisia ja aiheen kannalta mielekkäästi rajattuja tietoja.
<i>Analyttisyys, loogisuus, perustelevuus</i>	Jäsentymätön, sekava. Väitteet vailla perusteluja.	Niukasti perusteluja esitetyille väitteille. Aiheen tarkastelu heikosti erittelevää. Luettelomainen tai epäselvä rakenne.	Verraten hyviä perusteluja väitteille. Aiheen tarkastelu johdonmukaista, vaikka paikoitellen puutteita. Joiltakin osin analyttinen.	Analyttinen yleisote. Väitteillä hyvät perustelut ja aiheen tarkastelu johdonmukaista ja argumentoivaa.
<i>Kriittisyys, moniperspektiivisyys, kyky arvioida ja soveltaa tietoja</i>	Ei minkäänlaisia (lähde)kriittisiä huomioita eikä järkiperusteista tietojen arviointia tai soveltamista. Ei merkkejä kyvystä pohtia eri tulkintoja tai vaihtoehtoja.	Heikkoja merkkejä lähdekriittisyydestä. Joitain satunnaisia heikkoja merkkejä eri näkökulmien ja tulkinnallisuuden pohdinnasta. Vastaus ei juuri sisällä tietojen soveltamista.	Paikoitellen hyvää (lähde)kriittistä pohdintaa ja hyviä tulkintoja. Joitain hyviä esimerkkejä moniperspektiivisestä ajattelusta. Joitain merkkejä kyvystä arvioida ja soveltaa tietoja.	Terävä ja oivaltava (lähde)kriittinen ote. Moniperspektiivistä punnittua pohdintaa. Tietojen arviointia ja soveltamista monin paikoin.

1. Puoluekuri (20 p.)

Hyvässä vastauksessa kokelas joko määrittelee tai muuten selvittää, mitä puoluekuri tarkoittaa, ja erittelee sen positiivisia ja negatiivisia vaikutuksia. Mahdollisia positiivisia vaikutuksia ovat mm. päätöksenteon nopeutuminen ja helpottuminen, sen ennustettavuuden kasvu sekä päätösten hioutuminen kompromissihakuisempaan muotoon, kun ei äänestetä yksittäisten henkilöiden usein kärkeivistäkin ehdotuksista. Negatiivisia vaikutuksia ovat mm. yksittäisen poliittisen päättäjän tai luottamushenkilön vaikutusvallan väheneminen sekä tästä seuraava turhautuminen. Koetaan helposti, ettei itsellä ole mahdollisuuksia vaikuttaa tehtävien päätösten sisältöön ja ettei oma näkemys tule kuulluksi.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas esittää monipuolisesti ja analyttisesti näkemyksiä puoluekurin hyvistä ja huonoista puolista. Vastauksessa voi käsitellä puoluekuria myös kuntapolitiikan tasolla. Kokelas voi myös osoittaa laajemmin osaamistaan esimerkiksi mainitsemalla, että toisinaan puolueet vapauttavat edustajansa äänestämään ns. omantunnon mukaan, tai vaikkapa pohtimalla puoluekurin perustuslainmukaisuutta. Puoluekuri on yleensä tiukempi hallituspuolueiden riveissä.

2. Veroratkaisujen vaikutukset (20 p.)

Hyvässä vastauksessa käsitellään kaikkia veroratkaisuja, mutta joitain puutteita voi olla siinä, kuinka monta eri tasoa vastauksessa tarkastellaan (valtiontalous, yritys- ja kotitalous). Vastauksessa annetaan yksittäisiä esimerkkejä veroratkaisujen todennäköisistä vaikutuksista. Esimerkiksi elintarvikkeiden alv:n pienentäminen vähentää kotitalouksien ruokamenoja, jos veronkevennys siirtyy täysin kuluttajahintoihin. Alv:n pienentäminen lisää elintarviketuottajien ja kauppojen tuloja, jos elintarvikkeiden kokonaiskulutus kasvaa tai alv:n kevennys ei siirry täysin kuluttajahintoihin. Alv:n pieneneminen vähentää valtion verotuloja, jos elintarvikkeiden tai muun kulutuksen mahdollisesta kasvusta seuraava alv:n tai ansiotuloverojen lisääntynyt tuotto ei kompensoi sitä.

Kiitettävässä vastauksessa tarkastellaan kaikkia veroratkaisuja ja kaikkia kolmea eri tasoa. Vastauksessa tulee esiin, että veroratkaisujen vaikutukset riippuvat siitä, mikä on kotitalouden ansiotaso, minkä alan yrityksestä on kyse ja millä aikaperspektiivillä valtiontaloutta tarkastellaan. Esimerkiksi elintarvikkeiden alv:n pieneneminen todennäköisesti hyödyttää enemmän pieni- kuin suurituloisia kotitalouksia, koska niiden kulutuksesta suurempi osuus menee ruokaan. Jos keskituloisten palkansaajien ansiotuloverotusta kiristettäisiin, moni kotitalous joutuisi maksamaan aikaisempaa enemmän välittömiä veroja, mikä vähentäisi niiden käytettävissä olevia tuloja. Toisaalta valtio saisi siten enemmän verotuloja. Keskituloisten ihmisten ostovoima kuitenkin heikkenisi, mikä voisi vähentää kulutusta ja siten heikentää

yri­tysten kannattavuutta. Kotitalousvähennyksen ylärajan nosto taas hyödyttää todennäköisesti enemmän hyvätulaisia kotitalouksia, koska niillä on useammin varaa ostopalveluihin. Kotitalousvähennyksen ylärajan nosto hyödyttää lähinnä korjaus- ja palvelualan yrityksiä, ja se voi lisätä työpaikkoja näillä aloilla. Valtiontaloudessa verotulot taas vähenevät, jos veroratkaisun ansiosta mahdollisesti syntyvät uudet työpaikat eivät lisää valtion verotuloja riittävästi. Vastauksessa tulee esiin kansantalouden dynamiikka eli se, miten eri tekijät vuorovai­kuttavat keskenään ja miten vaikutukset saattavat olla myös vastakkaissuuntaisia.

3. Euroopan unionin aluepolitiikka (20 p.)

Hyvässä vastauksessa tuodaan esille Euroopan unionin aluepolitiikan tavoite edistää EU-alueen taloudellista yhdentymistä ja kestäväää kasvua sekä luoda yhteenkuuluvuuden tunnetta vähentämällä eri alueiden välistä taloudellista epätasa-arvoa. Aluepolitiikan kohteena ovat kaikki Euroopan unionin valtiot ja alueet. Tarkoituksena on edistää työpaikkojen luomista, yritysten kilpailukykyä, talouskasvua ja kestäväää kehitystä sekä parantaa kansalaisten elämänlaatua. Vastauksessa käsitellään nettomaksajia ja -saajia sekä perustellaan ne eri valtioiden taloustilanteilla sekä tuodaan esille myös Suomen tilanne.

Kiitettävässä vastauksessa käsitellään kahta keskeistä aluepolitiikan toiminnan muotoa: rakennerahastoja ja koheesiorahastoja. Niitä on tarkasteltu syvällisesti ja laajasti. Vastauksessa voi olla tarkasteltuna myös Euroopan sosiaalirahasto ja EU:n solidaarisuusrahasto. Niin ikään pohditaan joitakin tulevaisuuden haasteita, esimerkiksi alueellisen eriarvoisuuden pysyvyyttä, taloudellisen tuen mahdollista tehottomuutta (suuntaaminen kannattamattomille aloille), korruptiota tai taloudellisten resurssien siirron legitimitietin kyseenalaistavaa populismia nettomaksajamaissa.

Kiitettävässä vastauksessa myös aluepolitiikan haasteiden käsittelyä syvennetään. Vastauksessa voidaan tarkastella esimerkiksi nykyistä poliittista kehitystä muutamissa EU-maissa, esimerkiksi Puolassa ja Unkarissa ja Isossa-Britanniassa. Kiitettävässä vastauksessa voidaan käsitellä myös läheisyysperiaatetta (subsidiariteettiperiaate) ja alueiden komiteaa.

4. Valtioneuvoston puolustuselonteko (20 p.)

4.1. (8 p.)

Hyvässä vastauksessa kannanotoista nostetaan esille esimerkiksi seuraavanlaisia asioita: Nii­nistön kannanotossa puolustuspolitiikka tulee esille hyvin suppeasta näkökulmasta eikä hän arvioi laajemmin ulko- ja turvallisuuspolitiikan keinoja. Siinä keskitytään puolustusvoimien resursseihin ja toiminnan sisäiseen organisaatioon sekä sen painopisteiden muutokseen eli sotilaalliseen maanpuolustukseen. Aseistakieltäytyjäliiton kannanotossa selontekoa tarkas­tellaan osana laajempaa kontekstia ja osittain kyseenalaistetaan puolustuselonteon lähtö-

kohdat sekä ylipäänsä esitettyjen puhtaasti puolustuspoliittisten toimenpiteiden toimivuus ratkaisuna jännityksen kiristymiseen Itämeren alueella.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas osoittaa ymmärtävänsä, että puolustusministeri Jussi Niinistön puhe edustaa Suomen virallista kantaa ja että Aseistakieltäytyjäliiton kannanotto taas edustaa ulkopuolista näkökulmaa ja on kriittisempi.

4.2. (12 p.)

Hyvässä vastauksessa tuodaan esille erilaisia Suomen turvallisuuspoliittiseen asemaan vaikuttaneita tekijöitä, esim. Krimin valtaus, Itä-Ukrainan yhä jatkuva sota sekä sotilaallisen toiminnan ja jännityksen lisääntyminen Itämeren alueella sekä kyberhyökkäysten ja hybridisodankäynnin uhat.

Ratkaisuiksi Suomen turvallisuuden parantamiseen voidaan ehdottaa esimerkiksi NATO-jäsenyyttä, EU:n turvallisuusyhteistyötä, puolustusyhteistyötä Ruotsin kanssa ja muiden pohjoismaiden kanssa tai puolustusvoimien toimintojen kehittämistä. Turvallisuutta saatetaan käsitellä myös laajan turvallisuuskäsitteen näkökulmasta.

Kiitettävässä vastauksessa turvallisuusongelmia ja niiden ratkaisuehdotuksia tarkastellaan syvällisesti ja monipuolisesti tuoden esille myös ratkaisuihin liittyviä ongelmia ja negatiivisia puolia. Useat uhat ovat globaaleja ja siksi niitä torjutaan myös kansainvälisellä yhteistyöllä.

5. Yleinen oikeustaju ja tuomareiden arviot (20 p.)

Hyvässä vastauksessa kokelas osoittaa ymmärtävänsä, että rangaistusjärjestelmä on ankaruuden mukaan porrastettu. Kokelas tuo esille, että tuomarit ja kansalaiset asettavat teot pitkälti samanlaiseen vakavuusjärjestykseen, poikkeuksena verojen vilpillinen välttäminen, josta tuomarit tuomitsevat ankarammin. Toisaalta kansalaiset antavat viidessä tapauksessa seitsemästä jonkin verran ankarampia rangaistuksia kuin tuomarit.

Vastauksessa pohditaan syitä näihin samankaltaisuuksiin ja eroihin. Esimerkiksi rangaistusten ankaruusjärjestyksen samankaltaisuus viittaa kansalaisten ja lainsäädännössä heijastuvien arvojen ja yhteiskuntakuvan samankaltaisuuteen. Toisaalta kansalaiset suhtautuvat henkilökohtaiseen turvallisuuteen ja koskemattomuuteen liittyviin rikoksiin jonkin verran ankarammin kuin tuomarit. Nämä ovat rikoksia, jotka koskettavat enemmän kansalaisten omaa elämämpiiriä sekä yleisemmin yhteiskunnan moraalista järjestystä ja arvoja. Tällaiset rikokset saavat myös julkisuudessa paljon huomiota, ja tämä saattaa vaikuttaa kansalaisten arvioihin, toisin kuin tuomareiden, joiden toiminta perustuu tiiviisti lakiin ja oikeuskäytäntöihin.

Kiitettävässä vastauksessa mainittuja asioita pohditaan laajasti ja syvällisesti. Vastauksessa voidaan kiinnittää huomiota esimerkiksi siihen, että niin kansalaiset kuin tuomaritkin painottavat enemmän tuomioiden muita kuin rikoksen sovittamiseen liittyviä tavoitteita (retributii-

vinen tavoite), joskin yleisen lainkunnioituksen ja yhteiskunnallisen arvojärjestelmän säilyttämistä pidetään tärkeänä. Vastauksessa on mahdollista tarkastella myös esimerkiksi sitä, että kansalaiset käyttäisivät rangaistusmuotona yhdyskuntapalvelua (restotatiivinen tavoite) enemmän kuin tuomarit.

Kiitettävässä vastauksessa voidaan myös pohtia sitä, kuinka oikeutettu on julkisuudessa usein esille tuleva mielikuva, jonka mukaan tuomarien ja kansalaisten käsitys rikosten ja rangaistusten suhteesta on erilainen, ja mihin tämä käsitys perustuu.

6. Myymälävarkaus (20 p.)

Kokelas pohtii rikoksen tunnusmerkistöä, rikoksen tekijyyttä, tekijöiden ikää sekä oikeudellisia seurauksia. Tehtävässä kuvattu tapaus täyttäisi näpistyksen tunnusmerkistön. Emmen ja Tonin tapauksessa on kyseessä välillinen teko, jossa Aleksia käytettiin välillisesti rikoksen tekemiseen. Emma ja Toni ovat ikänsä puolesta rikosoikeudellisessa vastuussa toisin kuin Aleksille alle 15-vuotiaana. Oikeudellisina seurauksina mahdollinen sakko sekä vahingonkorvausvelvollisuus. Aleksin voidaan kohdistaa lastensuojelutoimenpiteitä.

7. Tuloerot ja työttömien oikeudet (30 p.)

7.1. (14 p.)

Hyvässä vastauksessa taulukoista poimitaan olennaisia numerotietoja ja ne esitetään asianmukaisesti joitakin vertailuja tehden. Taulukon 7.A mukaan vasemmistoliittoa kannattavista nuorista ylivoimainen enemmistö on väittämän kanssa samaa mieltä. Tuloerojen pienentämistä piti suotavana yli 90 prosenttia vasemmistoliiton, kolme neljäsosaa vihreiden, kaksi kolmasosaa SDP:n ja keskustan sekä vähän alle puolet kokoomuksen kannattajista. Väitettä vastustettiin vähiten vasemmistoliiton ja eniten kokoomuksen kannattajien keskuudessa. Taulukon 7.B työttömien työnvastaanottovelvoitetta koskevan väitteen kanssa samaa mieltä oli vähän yli puolet keskustan ja kokoomuksen ja vähän alle puolet SDP:n ja perussuomalaisen ja erittäin pieni osa vasemmistoliiton kannattajista.

Kiitettävässä vastauksessa puolueiden kannattajien vertailu saa paljon tilaa eikä jää numerotietojen esittelyn varjoon. Vastauksessa yhdistellään molempien taulukoiden tietoja. Kokoomuksen ja vasemmistoliiton kannattajat ovat kauimpana toisistaan, ja lähimpänä vasemmistoliittoa ovat vihreät. Muiden puolueiden kannattajien erot ovat pienemmät. Taulukon 7.B mukaan monien puolueiden kannattajista suuri osa ei ottanut kantaa väitteeseen ja väitteen vastustajia oli vähintään neljäsosa eri puolueiden kannattajista. Siksi muiden puolueiden kuin vihreiden ja vasemmistoliiton kannattajien välillä ei ole niin selviä eroja kuin taulukossa 7.A.

7.2. (16 p.)

Hyvässä vastauksessa esitetään yleisellä tasolla jokin selitys eroihin, kuten oikeisto–vasemmisto-jako. Vasemmistopuolueet ovat olleet enemmän kattavan työttömyys- ja sosiaaliturvan ja tasaisen tulonjaon kannalla kuin oikeistopuolueet. Vihreitä ja perussuomalaisia on ollut osin vaikea sijoittaa oikeisto–vasemmisto-akselille.

Kiitettävässä vastauksessa pohditaan, miten puolueiden kannattajien erot esimerkiksi tulo-
tasossa ja sosiaalisessa taustassa tai muissa taustatekijöissä voivat heijastua siihen, mitä
mieltä he ovat väitteistä. Vasemmistoliiton kannattajat ovat paljolti pienituloisia ja työväes-
töä. He ovat usein alttiimpia työllisyyden vaihteluille kuin toimihenkilöt, jotka kannattavat
tyypillisesti kokoomusta tai SDP:tä. Kokoomuksen ja keskustan kannattajissa on paljon yrittä-
jiä, ja yritysmaailman näkökulmasta liian vahva työttömyysturva ei kannusta työttömiä työn-
hakuun.

8. Kotitalouksien velkaantuneisuus (30 p.)

8.1. (10 p.)

Hyvässä vastauksessa tulkitaan asianmukaisesti kuvioiden sisältämää numerotietoa

Kiitettävässä vastauksessa keskitytään olennaisiin kehityspiirteisiin. Kotitalouksien velat suh-
teessa käytettäviin tuloihin ovat kasvaneet 1970-luvulta. Ne koostuvat asunto- ja kulutus-
luotoista. Velkaantuneisuus kasvoi erityisen ripeästi 1980-luvun lopulla ja vuosina 2003–
2006. Vuosina 1990–2000 kotitalouksien velkaantuneisuus väheni tai pysyi lähes ennallaan.
2000-luvulla velkaantuneisuusaste on kasvanut yli 100 prosentin. Asuntovelkaisten kotitalo-
uksien osuus on 2000-luvulla ollut suurin 25–54-vuotiaiden talouksissa. Asuntovelkaisten
kotitalouksien osuus on vuosina 2002–2015 kasvanut muissa kotitalouksissa paitsi alle 35-
vuotiailla, joiden parissa velkaisten kotitalouksien osuus pienentyi vuosina 2007–2015.

8.2. (10 p.)

Hyvässä vastauksessa tuodaan esille, että asuntojen hinnat ovat eräillä alueilla nousseet pal-
jon 2000-luvulla. Siksi monet kotitaloudet ottavat entistä isompia asuntolainoja, ja niiden
takaisinmaksu vie aikaa.

Kiitettävässä vastauksessa tuodaan esiin, että kotitalouksien velkaantuneisuusaste on kasva-
nut ripeimmin nopean talouskasvun aikana ja että taantumien aikana velkaantuneisuus on
puolestaan kasvanut hitaasti tai vähentynyt. Nousukausina kotitaloudet ottavat helpommin
lainoja mm. isompaan asuntoon ja kulutukseen, koska odotukset ovat optimistiset ja ne us-
kovat selviävänsä lainanhoitokuluista ja lyhennyksistä. Laskukausina epävarmuus taas lisään-
tyy eikä lainoja oteta helposti. Matala korkotasoa on kuitenkin lisännyt velkaantumista myös
taantumien aikana. Kuvion 8.B perusteella pohditaan esimerkiksi sitä, että lainojen maksu-
ajat ja enimmäismäärä ovat muuttuneet: kotitaloudet ovat 2000-luvulla saaneet entistä pit-
käaikaisempia ja suurempia asuntolainoja, joten asuntovelkaisia kotitalouksia on siksi aiem-

paa suhteellisesti enemmän. Nuorimmissa kotitalouksissa vuoden 2007 finanssikriisin laukaisema hitaan talouskasvun aika on merkinnyt usein epävarmaa työtilannetta, eikä asuntolainaa siksi ole saatu tai haluttu ottaa.

8.3. (10 p.)

Hyvässä vastauksessa tuodaan esille, että hallituksen kannalta kotitalouksien suuret velat ovat riski, jos talouteen iskee lama ja velat jäävät hoitamatta, jolloin kotitaloudet joutuvat sosiaalisiiin vaikeuksiin ja pankit kärsivät luottotappioita. Niiden hoitaminen käy valtiolle kalliiksi. Hallitus voi vedota kotitalouksiin ja pankkeihin, että ne olisivat varovaisia lainanotossa ja -annossa. Hallitus voi varautua lisäämään tulonsiirtoja ja tukemaan työllisyyttä, jotta kotitaloudet eivät joudu taantumun tullessa taloudellisiin vaikeuksiin ja lainanhoito-ongelmiin. Hallitus voi yrittää edistää lainsäädännöllä sitä, että luotonantajat näkevät lainanottajan konnaistilanteen eikä ylivelkaantumista pääsisi huomaamatta syntymään.

Kiitettävässä vastauksessa tuodaan esiin, että hallituksella on melko rajalliset keinot vaikuttaa suoraan kotitalouksien velkaantuneisuuteen, koska kotitaloudet ja pankit tekevät lainapäätökset itsenäisesti. Hallitus voi yrittää vaikuttaa finanssipolitiikan keinoin. Hallitus voi yrittää vaikuttaa EU:ssa niin, että euroalueen pankeilla on resurssit selvittää luottotappioista, jos kotitalouksien velat jäävät laajasti hoitamatta. Hallitus voi pyrkiä edistämään asuntopoliitikkaa, jossa asuntojen hinnat ja siten kotitalouksien lainanotto pysyy kohtuullisena. Hallitus voi yrittää esimerkiksi asuntolainojen valtiontakauksen ja korkotuen ehtoja muuttamalla ehkäistä ylisuuria asuntolainoja. Hallitus voi myös hillitä asuntokauppaa erilaisilla lainsäädäntö- ja veropoliittisilla ratkaisuilla.

9. Euroopan unionin pakolaispolitiikka (30 p.)

9.1. (6 p.)

Pilapiirroksessa viitataan Turkin ja EU:n tekemään pakolaissopimukseen. Välimerelle pystyetyt liikennevalot on valjastettu ohjaamaan toisaalta Turkista Kreikan kautta Eurooppaan tulevaa pakolaisvirtaa, toisaalta Afrikasta Libyan kautta Eurooppaan saapuvia pakolaisjoukkoja. EU-johtajat puolustivat keväällä 2016 pakolaissopimusta sillä, että sopimuksen avulla on ollut tarkoitus löytää pakolaisille laillisia reittejä vaarallisten ihmissalakuljetusten sijaan. Kuitenkin, kuten piirroksessakin on esitetty, suuri osa Eurooppaan pyrkijöistä saapuu Libyasta vaarallisten ihmissalakuljetusreittien kautta. Pilakuvasta voi saada EU:n pakolaispolitiikasta kyynisen vaikutelman.

9.2. (10 p.)

Hyvässä vastauksessa kokelas tarkastelee kumpaakin tekstikatkelmää mainiten niiden sisältämät keskeisimmät näkemyserot:

Pöttering ja Suominen katsovat, että EU:n pakolaispolitiikan on oltava yhteistä, ei kansallista, jotta se toimisi. Tervon mukaan EU:n yhteinen pakolaissopimus antaa jäsenmaille mahdollisuuden ulkoistaa pakolaisia koskeva ratkaisu muualle, esimerkiksi Turkin ja EU:n rajalle. Pa-

kolais sopimusta yhtäältä puolustetaan EU:n uskottavuuden ja Turkin kanssa tiivistyneen yhteistyön näkökulmasta. Toisaalta sitä arvostellaan pakolaiskysymyksen ulkoistamisesta Turkille. Tervo syyttää EU:a tekopyhyydestä ja omien arvojen vastaisesta toiminnasta.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas analysoi tekstikatkelmien eroja muun muassa tuoden esiin, mitä ongelmia Turkin kanssa liittyvään kaupankäyntiin liittyy pakolaiskysymyksen osalta. EU-maiden johtajille on sopinut, että Turkki vastaanottaa Kreikan kautta Eurooppaan pyrkivät pakolaiset, samaan aikaan kun Turkin ihmisoikeustilannetta pidetään kuitenkin huonompana kuin vuosikymmeniin eikä Turkkia näin ole myöskään voitu pitää turvallisena maana pakolaisille. Kreikasta ei enää palauteta ihmisiä Turkkiin, mutta EU ei myöskään ole ottanut pakolaisia Eurooppaan. Turkille luvattiin sopimuksessa rahaa, jäsenyysneuvotteluiden vauhdittamista sekä viisumivapaus, mutta vallankaappausyrityksen jälkeen (2016) kaksi viimeistä lupausta eivät ole juuri edenneet. Kiitettävässä vastauksessa on lähdekriittistä pohdintaa kirjoittajien taustoista tai tekstin/puheen julkaisupaikasta.

9.3. (14 p.)

Hyvässä vastauksessa kokelas tuo esiin joitain pakolaisvirran mukanaan tuomia ongelmia, kuten laittomat rajanylitykset, EU-maiden vaikeudet vastaanottaa suuria määriä pakolaisia, pakolaisten sulkeminen määrittelemättömäksi ajaksi pidätyskeskuksiin, vaarallisten merimatkojen jatkuminen Välimeren yli Eurooppaan ja pakolaisten joutuminen ihmiskaupan uhreiksi. Hyvässä vastauksessa tuodaan esiin myös ratkaisuja, kuten Euroopan unionin päätös jakaa turvapaikanhakijoita jäsenmaiden kesken (sisäiset siirrot) ja sopimus Turkin kanssa turvapaikanhakijoiden matkojen estämiseksi Kreikkaan.

Kiitettävässä vastauksessa kokelas käsittelee yksityiskohtaisesti vuonna 2015 kasvaneen pakolaisvirran syitä sekä analysoi EU:n ratkaisuja ongelmiin. Ratkaisuja ovat edellä mainittujen lisäksi pureutuminen siirtolaisuuden syihin tukemalla Afrikan maiden kehitystä, antamalla kehitysapua (yli puolet maailman kehitysavusta tulee EU:n tai sen yksittäisen jäsenmaan taholta) ja torjumalla köyhyyden syitä itse paikalla sekä EU:n rajaturvallisuusvirasto Frontexin operaatiot Välimerellä vuodesta 2008 alkaen ja tehostettu ulkorajojen valvonta vuodesta 2015. Lisäksi EU pyrkii vastaamaan Syyrian pakolaisten humanitaarisiin tarpeisiin Turkissa, Jordaniassa ja Libanonissa ja estämään laittomia muuttovirtoja ja ihmissalakuljetusta. Lisäksi EU on sallinut jäsenmaille sisäisten rajatarkastusten väliaikaisen käyttöönottamisen.